

Un ham cap al futur

Els vuitanta poemes d'aquesta antologia corresponen al text i a la numeració de l'edició a cura de R.W. Franklin per a la Harvard University Press (1999). Una nova edició crítica que ve a revisar la ja coneguda del Dr. Th.H. Johnson (1995). Les dues antologies més recents traduïdes al català, aquesta que ara ressenyem i la de D. Sam Abrams, utilitzen l'edició de Franklin, mentre que Bartra i Marià Manent (primer al castellà i després al català) fan servir l'edició de Johnson, també amb una numeració diferent.

Dels 1.789 poemes que té l'obra completa, aquesta antologia en recull vuitanta que, sumats als trenta-set de Manent i als trenta-set de Sam Abrams, als vint-i-nou de Bartra i als de Cerrato, en fan més de dos-cents, nombre que dista molt de l'obra completa. Estaria més que bé que tinguéssim tota la poesia de Dickinson en un sol volum encara que fossin diversos els traductors. El més aproximat a la poesia completa en castellà és la traducció bilingüe de Margarita Ardanaz (Cátedra, 19887), quan feia quinze anys que Manent havia estat pioner amb la seva primera traducció castellana (Visor). Esperem que algun editor encarregui a alguns dels bons traductors l'obra completa en català.

¿1.789 poemes és l'extensió d'Emily Dickinson que correspon també a l'expansió d'una revelació romàntica? Els autors d'aquesta antologia també parlen de l'esperit del romanticisme en «una de les mentes més profundes de tots els Estats Units del s. XIX».

Manent tradueix uns versos de Keats (poeta venerat per Emily Dickinson): «i amb uns dits fins que tot ho volen agafar/ per enllaçar-ho amb menudes anelles» («*And taper fingers catching at all things/ To bind them all about with tiny rings*»). Les menudes anelles podrien ser els poemes numerats de Dickinson, i cadascun formaria un tot que aquells dits fins volen agafar: la música i el sentit. I a partir d'aquí apareix en la seva poesia la fractura shakespeariana produïda en el romanticisme, incorporant la precisió, l'economia i la contundència del joc en el concepte.

No és estrany que una contribució com la de Dickinson a la poesia contemporània provoqués una reacció d'astorament i de silenci fins arribar a les primeres dècades del s. XX, encara que la primera edició «familiar» del seus poemes fos del 1890. Whitman

va passar primer als ulls de la crítica des del final del s. XIX; per contra, Dickinson haurà d'esperar a la segona meitat del segle XX. Cercar un il·luminat al final del XIX era fàcil després dels esclats de les revolucions del 1848, després que Tocqueville hagués publicat amb gran èxit la seva *Democràcia Americana* pels voltants de 1830 i que Baudelaire hagués traduït i introduït Poe entre el 1852 i el 1856; Whitman publica a N.Y. els primers poemes de *Leaves of Grass* el 1855. A partir d'aquell moment ja es podia esperar molt d'un gran poeta americà, i més si era pobre, però trobar una il·luminada ja era confiar massa en les possibilitats de la Gran Cultura.

Des de la més genuïna tradició femenina Dickinson escriu una llarga carta, amb el catàleg del seu propi temps seqüenciat, uns versos sonors i esmicolats, els Noms (i les formes pronominals i altres paraules destacades en majúscula) són les seves *engrunes* (*crumbs*); i va deixant-hi els Noms de la Natura, de l'Existència física i moral, i de les Coses i de la Religió com a passeres de l'única bellesa-veritat, existència-llibertat del poema. Els noms de la religió són com tots els altres noms i paraules escrits en majúscula en què la designació per ella mateixa té un valor Capital en els seus versos. Emily Dickinson dóna sentit a aquests valors Capitals limitant el vers a la màxima concentració del fragment mentre l'expandeix en una espiral sintàctica, «per enllaçar-ho amb menudes anelles». També l'alternança de guionets és un símptoma més d'aquesta voluntat de reducció i amplificació alhora. El tema fonamental de la seva poesia, molt ben representat en l'antologia que estem comentant, és

Emily Dickinson

Amherst (LXXX poemes)

Trad. i ed. bilingüe de Carme Manuel Cuenca i Paul Scott Derrick
Denes - Edicions de la Guerra,
València, 2004

144 pàgs.

sempre l'existència espaciotemporal llançada a una agonia constant d'eternitat, fracassada en la mort però permanent en la carta.

Un dels seus poemes més coneguts, «This is my Letter to the World», escrit durant els anys fructífers de la dècada dels 1860, podria ser una rèplica al primer fragment del «Song of Myself» de Whitman, publicat l'any 1855. No es van conèixer però en definitiva van cantar/construir un mateix discurs renovador: «*this is my letter-song of myself to the World*»; la nova religió del Món o de la Humanitat, el Gran Assaig del romanticisme. Els clàssics havien escrit a l'amic, al deixeble, al protector. Ovidi es va inventar les cartes de les heroïnes dirigides als amors que les havien abandonat. Whitman i Dickinson escriuen la seva carta al Món.

La traducció de Carme Manuel Cuenca i Paul Scott Derrick és una porta oberta a Amherst, el lloc on habiten els poemes d'Emily Dickinson. La porta és prou àmplia com perquè la tria que han fet els autors del llibre mostri amb definició el que s'hi respira. Els traductors, com passa també amb Sam Abrams, són totalment respectuosos amb aquest interès per *mostrar*, no tant per *versionar*, com fa Manent a la traducció catalana. El llibre està organitzat fent una escala a cada desena de poemes i només dos o tres es corresponen amb la tria de Sam Abrams. Es pot dir que, des del punt de vista del lector, les dues versions es complementen. D'altra banda, els responsables d'*Amherst* fan una declaració d'intencions ben explícita: «*no traure-li, a ella, la seua incomparabilitat*»; estan interessats a *mostrar*, com diem, la seva independència radical. ¿Es pot dir que la tria que fan els traductors és més cronològica que temàtica? ¿Potser vull evitar el terme biogràfica? Aquesta seria una qüestió que Manent apunta i que no és fàcil de resoldre.

Van haver de passar cinquanta anys des de l'edició de Johnson (1955) per arribar al final del s. XX a la de Franklin (1999) i és evident que darrere de les edicions canòniques nord-americanes hi ha hagut les corresponents edicions catalanes, fins ara fragmentades en antologies. Esperem una edició completa; podria fer-la un excel·lent editor com Vicent Berenguer, que és qui ha publicat aquest *Amherst*. ¿Potser com un ham?

Marga Ballester